

ANNO DOMINI CCCXCIV.

SANCTUS AVITUS

EPISCOPUS VIENNENSIS.

(Ex Bibl. Galland.)

PROLEGOMENON.

Exeunte saeculo v et vi inuenite, non minus pietate quam doctrina floruit Alcimius Ecdicius Avitus, Isicii seu Hesychii primum clarissimi senatoris, deinde Viennensis episcopi filius, sedisque successor circa annum Christi 490, sub finem imperii Zenonis, ut ex ejus Actis colligunt (a) Bollandiani quibus Gallicae Historiae litterariae scriptores accedunt (b). In episcopatu mira edidit virtutum insignia, ex quibus unum aut alterum pro instituti nostri ratione sat erit hic referre. Plurimum itaque laboravit sanctus antistes, quo Gundobadus Burgundionum rex Arianam haeresim ejuraret, ut narrat Gregorius Turonensis (c), excerpta simul nonnulla referens collectionis publicae inter catholicos episcopos et Arianos eo nomine Lugduni habitae anno 501 ut videtur Pagio (d), sive ut alii censent, anno 499 (e); quae quidem collatio saeculo demum superiore in lucem prodiiit (f). Sed hac de re Agobardum audire praestati (g): « Avitus, inquit, fide catholicus, eloquentia facundissimus, ingenio acerrimus, sacrarum Litterarum expositor suavissimus, litterarum etiam saecularium doctissimus et in metris scitissimus, cum Gundobado frequenter de fide altercans, et dialogos in praesenti conficiens, et epistolis absenti respondens, plura et clara ingenii sui et virtutis opera reliquit. Qui ipso Gundobado in sua perfidia perditio successorem ejus (filium) Sigismundum regem ad fidem catholicam convertit: in cuius conversione rociavit hominibus in populo sensuum suavitate plenissimam et verborum compositione dulcissimam. » Hinc vero, ut Hadriani Valesii verbis utar (h), « facillime impetratum est a Burgundionibus, ut regis sui imitarentur exemplum, et religionem catholicam in qua eorum majores v. rati erant, ejurato errore sequerentur. » Anno quippe 517, ut max advertit idem Valesius, qui fuit secundus regni Sigismundi, Epone quo episcopi Bur-

gundiae convenere, celebratum est concilium, cujus decretis primus subscripsit Avitus die xvii cal. Octobris Agapeto V. C. cons. De quo quidem concilio plura Pagius (i).

III. Praeter Arianam haeresim quam acerrime insectatus est beatus praesul, haereses etiam Eutychianorum, Nestorianorum, Photinianorum ac Bonosiacorum confutavit (j). Scripsit quoque adversus Faustum Reiansensem (k), simulantem quidem damnare Pelagium, corroborantem vero ipsam Pelagianam perfidiam, ut ait Baronius (l). Haec vero imprimis testantur Gregorius Turonensis (m), Agobardus Lugdunensis (n) et Ado Viennensis (o), episcopi. Praeterea, Fausto et Symmacho senatoribus Urbis epistola inscripta, Symmachum papam adversus schismaticos strenue adjuvit (p). Reliqua egregia ejus facinora consulo praeterimus: longum enim esset ire per singula. Quapropter jure plane optimo sanctissimum juxta et doctissimum nostrum provinciae Viennensis antistitem magnis laudibus celebrarunt viri eruditione ac virtute praecleari; quos inter Ennodius Ticinensis praesul (q): « Praestantissimus, inquit, inter Gallos Avitus Viennensis episcopus, in quo se peritia velut in diversorio lucidae domus inclusit. » Gregorius vero Turonensis (r): « Magna facundiae, ait, erat tunc temporis beatus Avitus. — Exstant exinde nunc apud nos epistolae admirabiles, quae sicut tunc haeresim oppresserunt, ita nunc Ecclesiam Dei aedificant. » Eundem vocat Isidorus Hispalensis « scientia saecularium litterarum doctissimum (s). » De eo item rursus Agobardus (t): « Alchimus Avitus, inquit, Ecclesiae Viennensis episcopus, quam eximius doctor et facundus existit, pene tota novit Ecclesia Christi. » Adoni denique dicitur (u) « eloquentia et sanctitate praecipuus, scribens inculentissimo et castigato satis sermone ac laudissima fide. »

(a) Bolland. Act. sanctorum tom. I. Febr., pag. 661, num. 1.

(b) Histoire littér. de la France, tom. III, pag. 116.

(c) Greg. Turon. Hist. Franc. lib. II, cap. 34.

(d) Pagi, ad ann. 501, §§ 3, 4.

(e) Collat. episc., infra.

(f) Histoire littér. de la France, loco citato, pag. 117.

(g) Agobard. lib. adv. leg. Gundob. cap. 13, opp. tom. I, pag. 120 edit. Baluz.

(h) Hadr. Vales. Rer. Franc. lib. VII, ad ann. 516, tom. I, pagg. 330, 331.

(i) Pagi ad ann. 509, §§ 6, 7.

(j) Avit. epist. 2 et 3.

(k) Id. epist. 4.

(l) Baron. ad ann. 516, § 31.

(m) Greg. Turon. Hist. Franc. lib. II, cap. 34.

(n) Agob. Lugd. lib. adv. Felic., cap. 41, opp. tom. I, pag. 35 edit. cit.

(o) Ado Vien. in Chron. ad an. 492 et ante ann. 519.

(p) Avit. epist. 31.

(q) Ennod. Vit. B. Epiph. opp. Sirmoud. tom. I, pag. 1686.

(r) Greg. Turon. loco citato.

(s) Isid. Hisp. de Script. eccl., cap. 23.

(t) Agob. lib. de Judaic. Superst., opp. tom. I, pag. 70 edit. cit.

(u) Ado in Chron. ad ann. 492 et ante ann. 519.

III. Porro quo anō e vivis excesserit sanctus præsul, haud una est virorum eruditorum sententia. Verum quo difficultas hujusce quæstionis quoad fieri potest dissolvatur, res penitus inspicienda. Tradit igitur Ado (a) vitam adhuc egisse Avitum post necem Sigismundi Burgundionum regis, quem nimirum, inquit, et captum et a Francis occisum vehementissime doluit videm Viennensis antistes. Adonem exscripsit anonymus auctor vitæ ejusdem sancti Aviti apud Bollandianos (b) : qui proinde post Adonis ætatem scribens, sæculo saltem x aut serius fortasse, parum auctoritatis propterea sibi conciliare comperitur. Sed ne Adoni quidem ipsi fides adhibenda videtur, ubi Sigismundo regi superstitem fuisse Avitum enarrat. Avitus enim, qui Sigismundum et medio sublatus ingemuit, non fuit Avitus præsul Viennensis, sed Avitus abbas Miciacensis monasterii, et magnus tunc temporis sacerdos, ut scribit Gregorius Turonensis (c), cujus verba latius relata expendit edisseritque Cointius (d). Sed quo demum anno interit Sigismundus? Si Marium Aventicensem in Chronico audiamus quem etiam sequitur Aimoinus, id contigit Maximo consule, indictione 1, hoc est anno Christi 525. At Gregorius Turonensis alique Francorum historici Sigismundum interfectum tradunt insequente anno 524, Justino II et Opilione cons., indictione II. Hæc juniori stylo persequitur Hadrianus Valesius (e). Quibus itaque positus plerique recentiorum ab Adone decepti censuere post Sigismundi necem Avitum supremum diem clausisse. Et alii quidem anno 525; (f) alii vero post hunc annum (g); alii denique anno 525 (h). Verum cum constet Avitum qui, extincto Sigismundo, supervit, alium fuisse a Viennensi; jam tum ita jure ad cælum evocatus fuerit Avitus noster, cum rex ille Burgundionum perit, quemadmodum advertit vir eruditus (i); adeoque contigerit ejus obitus intra tempus illud quod excurrit inter celebratas synodos Epaonensem et Lugdunensem II. Nam, ut superius vidimus, synodo quidem Epaonensi anno 517 coactæ primus subscripsit Avitus: at ipse haud interfuisse agnoscitur synodo Lugdunensi II sub Sigismundo rege paulo post habitæ: ejus enim nomen inter subscriptiones hujus concilii non legitur, ut videre est in conciliorum collectione (j); ubi tamen male inscribi Lugdunense intelligimus ex ipso Avito, qui sic scribit: « (k) Rediens, inquit, ab urbe Lugdunensi sanctus Charientius episcopus, in qua, nobis de concilio discedentibus, ad privata quædam negotia expedienda recesserat, » etc. Hinc igitur existimarim equidem beatum antistitem ad superos evolasse ineunte anno 518, hoc est, v non. Febr., quo die illius nomen in Ecclesiæ (suis consignatur: quam quidem in sententiam eo faci-

lius descendo, quod anonymus Vitæ sancti Aviti auctor, primum editus a Labbeo (l), deinde a Bollandianis (m), scriptum reliquit, Avitum, Anastasio adhuc principis, vita fuisse functum, qui VII id. Julii eodem anno 518 interiisse perhibetur.

IV. Jam vero, ut de ipsius Aviti litterarum monumentis sermonem demum habeamus, Sirmondus potissimum audiendus, qui ea omnia quæcunque reperire potuit, vel primum edita, vel restituta et expolita Parisiis in vulgus emisit anno 1643. Sic itaque V. C. (n) et Epistolarum Aviti, ait, quas tibi, lector, jam tot annis debebamus, verendum erat ne sera nunc apud te vel consumpta sit gratia, nisi moræ istius viderem fructum nobis aliquem existisse. Quippe qui emendatius illarum exemplar, sicunde affulgeret, dum quaerimus, in Flori diaconi volumen apud Carthusiam incidimus, cujus beneficio Aviti opusculorum septemdecim non titulos modo et nomina, majorem partem ignota didicimus, sed plurima etiam et illustria fragmenta ornamento editioni futura consecuti sumus. Fecit epistolarum utilitas et elegantia, ut tædium quod in vitiosi codicis emendatione decorandum fuit, alacrius perferremus: ac librorum etiam quinque partitionem quam promittebat, amplecturi eramus, si integram præstitisset. Verum tanta inerat perturbatio, ut satius nunc quidem visum sit, omisso librorum discrimine, epistolas tibi omnes uno textu continuas repræsentari. Non dubito quin consilium probaturus sis: proximum erit, ut corruptæ quoque lectionis vitia quæ restant, seras indulgentius. In fragmentis sane nullus noster labor fuit. Flori enim exemplar probum et castigatum secuti sumus. In poematis autem quid præstitum sit intelligent qui editionem hanc conferent cum Gagneiana: cujus auctor, vir alioqui doctus ac disertus, præter alia quæ passim proprio arbitrio mutavit, quingentos pene versus de suis intrusit pro Avitianis. Nobis vero curæ fuit, adamussim fidemque veterum exemplarium universa sic exigere, ut rejectis subdititiis, legitimisque restitutis, purum tibi et sincerum Avitum, nævul's quibusdam quos ætas illa ferebat, neglectis exhiberemus. In quo si calculi quoque tui suffragium, lector, accesserit, erit quod sanctissimo atque inter poetas Christianos haud facile cuiquam postponendo, Ecclesiæ præsul, non inanem hac etiam in parte operam nos posuisse gratulemur. » Hactenus Sirmondus.

V. Neque vero eorum recensio prætermittenda quibus Sirmondianam editionem auxit eruditissimus Baunius. Sunt autem ejusmodi (o): « Sancti Aviti Viennensis episcopi operibus a Sirmondo editis quædam nunc ejusdem auctoris adjecta sunt. Primum, epistolæ

(a) Ado in Chron. ad ann. 492.

(b) Bolland. loco citato, pag. 668, num. 5.

(c) Greg. Turon. Hist. Franc. lib. III, cap. 6.

(d) Coint. Annal. eccl. Franc. ad an. 524, § 1, tom. I, pag. 537.

(e) Vales. Rer. Franc. lib. VII, tom. I, pagg. 315 seqq.

(f) Labb. Dissert. de Script. eccl. tom. I, pag. 169. Cav. Hist. litter. tom. I, pag. 515. Fabric. Bibl. Lat. necd. tom. I, pag. 159.

(g) Bolland. loco citato, pag. 661, num. 6.

(h) Hist. littér. de la France, tom. III, pag. 120.

(i) Dn. Belley, Mém. de l'Académie des Inscript., tom. XVIII, dans l'Hist., pag. 262, in-4°.

(j) Concil. tom. V, pag. 723, edit. Ven. Labb.

(k) Avit. epist. 28, infra.

(l) Labb. Nov. bibl. mss. tom. I, pag. 675, cap. 5.

(m) Bolland. loco citato, pag. 668, num. 6.

(n) Sirmond. præfat. ad opp. Avit.

(o) Baun. præfat. ad tom. II opp. Sirmond., § 1.

quatuor quas V. C. Stephanus Baluzius ex vetusto A Petri Marnæsii senatoris Gratianopolitani libro vulgavit (a). Deinde fragmenta aliquot operis de Divinitate Spiritus sancti, quæ ex antiquo monasterii S. Galli codice idem Baluzius edidit (b). Præterea Collatio cum rege Gundobado adversus Arianos Lugduni habita, cum universi ferme Ecclesiæ Lugdunensis episcopi eo convenissent, uti notaverat Hieronymus Vignierius, cujus ex schedis hanc Aviti lucubrationem Dacherius publicavit (c): qui admonet nihil tamen esse quod cogat ipsam referre, uti fecisse videtur vir doctus, ad illud concilium Lugdunense, cui se una cum Charrenio quodam episcopo interfuisse Avitus testatur (d). Nam primo, Avitum de fide cum Gundobado sæpius, nunc coram per dialogos, nunc absentem per epistolas egisse, scribit Agobardus (e): et id ex ipsis quæ existant Aviti epistolis satis liquet. Deinde ex illis epistolis liquet etiam in more positum fuisse, sicut Sirmondus notat (f), ut episcopi vicinarum sedium collegas episcopos ad urbium suarum celebritates invitarent: imprimis, sancti Justi celeberrima Lugduni solemnitas erat; de qua et Sidonius (g). » Et hæc quidem Bawinus.

VI. His porro hactenus expositis Sermonem subjicimus B. Aviti feria III in Rogationibus habitum, quem ex ms. Majoris Carthusiæ descriptum edidit cl. Martenius (h), hujusmodi admonitionem præmittens: « Sancti Aviti Viennensis archiepiscopi sermonem in Rogationibus feria III pronuntiatum reperimus in veteri codice ms. Majoris Carthusiæ, quem pro sua in nos humanitate transcripsit R. P. dominus Innocentius Bouchart ejusdem loci monachus nobis singulariter amicus. In eo duo præsertim advertere licet. Primum, Rogationes seu solemnes supplicationes quæ ante Ascensionem in Ecclesia celebrantur, ejus tempore, seu ut ipse ait, nostro sæculo, institutas fuisse, et quidem a S. Mamerto, qui anno 472 Viennensem administrabat Ecclesiam, ut docet alibi idem Avitus, qui post Hesychium in eadem sede ipsi successit, et Sidonius Apollinaris Arvernensis antistes (i); quibus accedit Gregorius Turonensis, qui etiam causam istius institutionis modumque describit in hæc verba (j): « In his

temporibus fuit in Vienna urbe terræ motus maximus, ubi multæ ecclesiæ et domus multorum concussæ fuerunt et subversæ, ubi bestię multæ oberantes, lupi, ursi acerbi ingressi per portam civitatis devorantes plurimos, per totum annum hoc faciebant. Nam veniente solemnitate sancti Paschæ, sanctus Mamertus, qui in ea urbe erat episcopus, cum missarum solemnia ipsa vigilia celebraret, palatium quoque regule quod in ea civitate erat, divino igne succensum est. Cumque hæc agerentur, appropinquante Ascensione Domini, indixit jejunium vir sanctus Dei triduanum in populo cum gemitu et contritione, &c.

Alterum, quod in Ecclesia Viennensi feria III Rogationum in divinis legeretur officii prophetia Amos, cujus locum hoc sermone explicandum suscipit Avitus. In antiquo tamen lectionario Gallicano, quod ex Luxoviensi ms. publici juris fecit noster Maillonius, non prophetia Amos feria III legebatur, sed ad tertiam Epistolam I sancti Petri, ad sextam Epistola I Joannis, ad nonam liber Judith. Verum id mirum videri non debet, cum non una esset in omnibus Ecclesiis Gallicanis divini officii celebrandi ratio; sed neque idem ordo in legendis sacræ Scripturæ locis ubique servabatur: cum ad episcoporum nutum fierent omnia. Porro supercaneum hic non erit notare id quod habet Herbertus Turricanus archiepiscopus (k); quod scilicet in Normannia in diebus Rogationum cum clerus et populus processionem longius procedendo extenderet, consuetudo erat ut pausantibus interdum clericis, mulieres vicissim modulando succederent. » Hucusque Martenius.

VII. Et hanc quidem Sirmondianam operum sancti Aviti editionem hujusmodi opusculis auctam exhibemus, quam præterea nonnullis in locis obscurioribus aliquot animadversionibus a Sirmondianis sejunctis pro viribus illustravimus: additis quoque ad calcem carminis 6 tribus versibus (l) quos Labbeus ex codice 26 bibliothecæ Naudeanæ descriptos in lucem emisit (m), quia in omnibus editis exemplaribus desiderantur.

(a) Baluz. Miscell. tom. I, pag. 355.

(b) Id. ibid., pag. 361.

(c) Dacher. tom. V Spicil., pag. 110.

(d) Avit. epist. 23.

(e) Agob. lib. adv. Gundob. leg. cap. 13, opp. tom. I, pag. 120 edit. Baluz.

(f) Sirmond. ad Avit. epist. 58.

(g) Sidon. lib. v, epist. 16.

(h) Marten. Thes. anecdot. tom. V, pagg. 49 seqq.

(i) Sidon. lib. I, epist. 7, et lib. VII, epist. 14.

(j) Greg. Turon. Hist. Franc. lib. II, cap. 34.

(k) Herb. lib. I Mirac., cap. 21.

(l) Avit. Poem. lib. VI, infra (Ccl. 281 summa, not. a).

(m) Labb. Nov. bibl. mss. libb. pag. 228 edit. Paris. 1655.

VETERUM TESTIMONIA DE S. AVITO.

I. ENNODIUS EPISCOPUS TICINENSIS.

(In Vita beati Epiphani episcopi.)

Dedit etiam præstantissimus inter Gallos Avitus Viennensis episcopus, in quo se peritia, velut in diversorio lucidæ domus inclusit.

II. GREGORIUS TURONENSIS.

(Lib. II Historiæ Francorum cap. 34.)

Magnæ facundiæ erat tunc temporis beatus Avitus episcopus Viennensis. Namque insurgente hæresi apud urbem Constantinopolitanam, nihil divinitatis